

VYRESNIŲJŲ PROZA LAISVĖS SĄLYGOMIS

[...]

Henrikas Čigriejus (g. 1933) – šešiasdešimtmečių septyniasdešimtmečių kartai priklausantis poetas naujais laikais tapo ir prozininku – išleido dvi novelių knygas: *Sugrįžusi upė* (1996) ir *Vieškeliukas pro dobilus* (1999). Stabtelėkim prie pastarosios, ryškiau apšviečiančios autoriaus savitumą. Kaip ir daugeliui šios kartos rašytojų, Čigriejui viskas, kas svarbiausia, – jau praeityje. Vaikystės atmintis siekia paskutiniuosius prieškarinio metus, jaunystė – pokaris, „kolūkio laukuos pupsintis traktoriukas“. Bandant įvertinti Čigriejaus noveles lengviau pasakyti, ko jose nėra, negu kas yra. Nėra buitės sunkumo, istorinių realiųjų svarbumo, socialinių ir politinių problemų, aštrių konfliktų, dramatiškų situacijų. Einant autoriaus vieškeliuku, kažkas žaismingai šokinėja prieš akis – lyg saulės zuikutis – šiltas, keliantis šypseną, bet nepagaunamas, slystantis iš rankų.

Laiko ženklus matome, nors jie pasirodo lyg iš netyčių, tik viena kita detale (juk reikia fono žmonių santykiams atskleisti). Atsitikimai – be ryškesnių kontūrų, greičiau juokingi negu nelaimingi (nieko blogo neatsitinka). Tačiau juoktis dažniausiai nėra iš ko, norisi tik šypsotis, nes pats pasakotojas visą laiką šypsosi. Jis inteligentiškas, išlaikantis distanciją. Svarbiausia jo estetinė nuostata – sukurti ramių tonų kasdienybės vaizdelį iš praeities. Dažnas perskaitęs pasakys – betgi čia nieko nėra!.. Ir tik nestokojantis dvasinio aristokratizmo skaitytojas pajus vidinį kiekvienos novelės užtaisą – sielos virptelėjimą, akimirkos nušvitimą. Čigriejaus veikėjai – vaikai, gimnazistai, seni, jauni mokytojai, valstiečiai – jautrių sielų žmonės. Skaidri, rami knygos atmosfera žadina ilgesingus prisiminimus – ne taip seniai dar buvome normalūs... Ko gero, švaresnio gyvenimo ilgesys ir daro tokią knygą aktualią šiandien.

[...]